

بررسی عوامل مؤثر بر مطالعات امکان‌سنجی توسعه گردشگری در استان کرمانشاه؛ ارزیابی دیدگاه جامعه محلی

محمدعلی فیض‌پور، دانشیار گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه یزد، یزد
حیب انصاری سامانی، دانشیار گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه یزد، یزد
زهرا ناصری^۱، کارشناس ارشد علوم اقتصادی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه یزد، یزد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۳/۱۲

چکیده

گردشگری بر جامعه میزبان متکی است، بنابراین گردشگران و ساکنان محلی به یکدیگر وابسته هستند؛ به گونه‌ای که فرهنگ ساکنان و دیدگاه آنان بر فعالیت‌های گردشگری تأثیر می‌گذارد. بر این اساس، برای موفقیت امکان‌سنجی و ارزیابی صحیح سرمایه‌گذاری در گردشگری و نیز افزایش طول عمر پروژه‌های گردشگری، جامعه محلی باید به صورت فعال در فرایند توسعه درگیر شود. در این راستا پژوهش حاضر به بررسی رویکردی یکپارچه برای تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی در گردشگری می‌پردازد که به عنوان مورد کاربردی احداث کافی‌شاپ در یک منطقه نمونه گردشگری استان کرمانشاه ارائه شده است. در این پژوهش پروژه توسعه گردشگری طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۴۰۲ از منظر ارزیابی مالی، ارزیابی اقتصادی و ارزیابی تأثیرات از دیدگاه جامعه محلی مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های مورد نیاز بخش مالی و اقتصادی از مرکز آمار ایران و داده‌های مربوط به ارزیابی اثرات از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شد. نتایج امکان‌سنجی مالی و اقتصادی مطالعه نشان داد که طرح راه‌اندازی کافی‌شاپ از نظر مالی و اقتصادی توجیه‌پذیر بود و در زمینه ارزیابی تأثیرات، طبق دیدگاه ساکنان منطقه، گردشگری بر معیارهای رونق اقتصادی، مشهور شدن منطقه، احساس غرور در افراد محلی و مرمت-بازسازی بناها و آثار تاریخی تأثیرگذار خواهد بود. این تحقیقات عواملی که بر امکان‌سنجی در گردشگری تأثیر دارد را تعیین می‌کند و هم‌چنین دیدگاه جامعه محلی را در مورد تأثیرات گردشگری مورد سنجش قرار می‌دهد، این مطالعه نشان می‌دهد که امکان‌سنجی مالی و اقتصادی در کنار ارزیابی تأثیرات گردشگری موجب موفقیت پروژه‌های سرمایه‌گذاری می‌شود.

کلید واژه‌ها: مطالعات امکان‌سنجی، ارزیابی سرمایه‌گذاری، گردشگری پایدار، ارزیابی مالی، ارزیابی

اقتصادی

مقدمه

توسعه گردشگری به عنوان ابزاری برای ایجاد اشتغال و درآمد (خلیل^۱ و کاکار^۲، ۲۰۰۷)، از طریق تجارت کالاها و واردات کالاهای سرمایه‌ای، خدمات مورد نیاز و بخش‌های تولیدی اقتصاد، درآمد ارزی را افزایش می‌دهد (دورباری^۳، ۲۰۰۴). از آنجا که گردشگری می‌تواند در رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه نقشی پویا داشته باشد (لیو^۴ و وال^۵، ۲۰۰۶)، به برنامه راهبردی توسعه اقتصادی در بسیاری از کشورها تبدیل شده است (سالازار^۶، ۲۰۱۲). در ادبیات اقتصاد گردشگری، گردشگری نه یک صنعت واحد است و نه یک بازار واحد (استابلر^۷ و همکاران، ۲۰۱۰)؛ چرا که توسعه گردشگری به سه طریق بر توسعه اقتصادی منطقه تأثیرگذار است: مستقیم، غیرمستقیم و تکاثری (دویر^۸ و همکاران، ۲۰۰۰). نمونه‌ای از تأثیر مستقیم اقتصادی گردشگری افزایش درآمد هتل‌ها، رستوران‌ها و سازمان‌های مرتبط با گردشگری است. تأثیر غیرمستقیم از جریانانی مانند خرید کردن هتل‌ها و رستوران‌ها از بنگاه‌های اقتصادی در مقصد رخ می‌دهد. اثر تکاثری زمانی اتفاق می‌افتد که اشخاص یا گروه‌هایی که از تأثیرات مستقیم یا غیرمستقیم گردشگری کسب درآمد کرده‌اند، درآمد خود را خرج کنند. علی‌رغم اینکه صنعت گردشگری بدون شک مزایای فراوانی برای جوامع محلی دارد اما با رشد انفجاری این صنعت و افزایش تعداد گردشگران، ممکن است طیف وسیعی از اثرات منفی بر جامعه میزبان ایجاد شود (لاک^۹ و همکاران، ۲۰۲۰). در این راستا کشورها باید مدل‌های توسعه گردشگری را به عنوان یک بخش موثر اقتصادی به گونه‌ای انتخاب کنند که، همزمان به خواسته جامعه میزبان در خصوص حفظ ارزش‌های فرهنگی و بومی و دوام محیط زیست نیز دست یابد (یوما^{۱۰} و خادمی‌ویدرا^{۱۱}، ۲۰۱۹).

پایداری از جمله مباحثی است که به طور گسترده به عنوان راه‌حلی برای رسیدگی به مشکلات ناشی از

-
1. Khalil
 2. Kakar
 3. Durbarray
 4. Liu
 5. Wall
 6. Salazar
 7. Stabler
 8. Dwyer
 9. Lak
 10. Juma
 11. Khademi-Vidra

اثرات منفی گردشگری و حفظ ماندگاری آن قلمداد می‌گردد؛ چرا که تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فعلی و آینده گردشگری را در نظر می‌گیرد و نیازهای بازدیدکنندگان، صنعت گردشگری، محیط زیست و جوامع میزبان را بر طرف می‌کند (سازمان جهانی گردشگری^۱ و برنامه زیست محیطی سازمان ملل^۲، ۲۰۰۵)، به گونه‌ای که با برنامه‌ریزی و اجرای موثر همکاری و مشارکت بین ذینفعان مختلف در روند توسعه گردشگری و با ادغام و آشتی دادن این نیازها و نگرانی‌ها، می‌توان کیفیت زندگی بهتری را برای جامعه میزبان فراهم کرد؛ این در حالی است که هم‌زمان گردشگران تجربیات رضایت بخشی کسب می‌کنند، صنعت گردشگری سود عادلانه‌ای به دست می‌آورد و محیط برای استفاده مستمر در آینده محافظت می‌شود (برامول^۳ و لن^۴، ۲۰۰۰). با اذعان به این که جوامع میزبان بر چگونگی توسعه گردشگری تأثیر دارد، بنابراین برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری باید از درک و نگرش مثبت ساکنان نسبت به گردشگری اطمینان حاصل شود (نونکو^۵ و همکاران، ۲۰۱۹). از این رو هرچه بیشتر ساکنان محلی از گردشگری سود ببرند، انگیزه بیشتری برای حمایت از فعالیت‌های گردشگری و حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی منطقه خواهند داشت؛ در غیر این صورت اگر از توسعه گردشگری بهره‌ای نبرند، موجب نارضایتی آن‌ها می‌شود و این امر ممکن است گردشگران را از مقصدی گردشگری دور کند (تسون^۶، ۲۰۰۰). بر این اساس جامعه محلی به عنوان یکی از ابزارهای موثر برای توسعه موفقیت آمیز گردشگری مطرح می‌باشد (لاما^۷، ۲۰۱۴). بنابراین استدلال می‌شود که افزایش مشارکت محلی در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری پیش نیاز اساسی توسعه گردشگری پایدار است. بر این اساس برای توسعه گردشگری پایدار به یک چارچوب برنامه‌ریزی نیاز هست که هم ایده‌آل‌های پایداری و هم کاربرد عملی سیاست توسعه گردشگری را پشتیبانی کند.

در راستای مسائل مطرح شده تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی یک چارچوب بالقوه برای برنامه‌ریزی و ارزیابی توسعه گردشگری پیشنهادی شامل شناسایی ذینفعان ارائه می‌دهد؛ چرا که هدف از تجزیه و تحلیل

1. World Tourism Organization (UNWTO)

2. United Nations Environment Programme (UNEP)

3. Bramwell

4. Lane

5. Nunkoo

6. Tosun

7. Lama

امکان‌سنجی، ارزیابی پایداری یک سرمایه‌گذاری بالقوه و شناسایی منابع مورد نیاز و مشکلات عمده حال حاضر مرتبط با راه‌اندازی یک سرمایه‌گذاری جدید است تا بتوان آن‌ها را در مراحل اولیه فرآیند راه‌اندازی بر طرف کرد (اسکاربورو^۱ و زیمرر^۲، ۲۰۱۲). عمق و کیفیت تجزیه و تحلیل در طول امکان‌سنجی بسیار مهم است زیرا این تجزیه و تحلیل داده محور به سوالات فوری پاسخ عینی می‌دهد. از این رو برای دستیابی به نتایج مطلوب، توجه به حقیقت موجود و فرضیات واقع‌بینانه برای کاهش استنباط‌های خیلی خوشبینانه ضروری است. بر این اساس تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی زمانی می‌تواند یک ابزار ارزشمند و مهم تلقی گردد که شامل چندین هدف اصلی باشد و روندی را دنبال نماید که امکان انعطاف‌پذیری، نوآوری و موفقیت طرح را در پی داشته باشد.

با توجه به آنچه پیرامون بخش گردشگری به عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین فعالیت اقتصادی ذکر گردید، بر این اساس هدف از این کار تحقیقاتی ارزیابی دیدگاه جامعه محلی در رابطه با تأثیرات گردشگری بر منطقه و هم‌چنین ارائه یک الگو و ساختار سودمند برای امکان‌سنجی توسعه پروژه‌های گردشگری، مبنی بر حل شکاف تئوری گردشگری پایدار و کاربرد آن در سطح منطقه است. در ادامه و پس از مقدمه به عنوان بخش نخست، مبانی نظری در بخش دوم ارائه می‌شود که تعاریف و مبانی نظری این حوزه مرور می‌گردد. بخش سوم به مطالعات پیشینه پژوهش‌های انجام شده پرداخته است. بخش چهارم به تبیین روش انجام پژوهش و نحوه جمع‌آوری داده‌ها اختصاص دارد. بخش پنجم یافته‌های پژوهش را به تصویر می‌کشد. در نهایت بخش پایانی به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از مجموعه مطالب این پژوهش پرداخته است و سیاست‌های پیشنهادی ارائه می‌کند.

مبانی نظری

اغلب اوقات یکی از عوامل مؤثر در شکست پروژه، عدم وجود یک برنامه‌ریزی استراتژیک جامع و پیش‌بینی مناسب در مرحله آغاز است. ارزیابی یک طرح پیشنهادی همراه با سود احتمالی، تعیین و سازمان‌دهی جزئیات لازم پروژه، شناسایی مشکلات مربوط به سرمایه‌گذاری و ارائه راه‌حل‌های مختلف

1. Scarborough
2. Zimmerer

برای کاهش آن‌ها برای کسب نتایج مثبت و کاهش نتایج منفی ضروری است. اگرچه امروزه روش‌ها و تکنیک‌های مختلف زیادی برای ارزیابی پروژه وجود دارد که به سرمایه‌گذار در تصمیم‌گیری و انتخاب بهترین گزینه کمک می‌کند اما با این وجود امکان‌سنجی به عنوان یک ملاک مهم در برنامه‌ریزی و ارزیابی پروژه در بخش‌های مختلف اقتصادی مانند ساختمان‌سازی، گردشگری، تاسیس واحدهای صنعتی کوچک و متوسط به شمار می‌رود؛ از این رو محققان مهم و مؤثر بودن امکان‌سنجی پیش از احداث طرح را و این که آیا بر موفقیت آتی پروژه تأثیر خواهد داشت، مورد بحث قرار می‌دهند.

ابوزید^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در مطالعات خود نتیجه‌گیری می‌کنند که تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی یک ابزار تصمیم‌گیری مدیریتی است که قابلیت اجرای یک پروژه را ارزیابی می‌کند تا سازمان بتواند تصمیم بگیرد که آیا با طرح پروژه پیش می‌رود یا از اجرای آن جلوگیری می‌کند. هم‌چنین در این راستا مورفی^۲ و سیمون^۳ (۲۰۰۲) با استناد به پژوهش‌های خود اظهار می‌کنند که تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی، روش‌های جایگزین راه‌اندازی پروژه را شناسایی و ارزیابی می‌کند، هر یک از گزینه‌ها را برای شناسایی مطلوب‌ترین‌ها از لحاظ امکان‌پذیر بودن، عملی بودن و برآوردن الزامات قانونی مرتبط ارزیابی می‌کند. تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی در نهایت یک توصیه مستدل برای پذیرش یا رد پروژه پیشنهادی ارائه می‌دهد. در مطالعات دیگری امکان‌سنجی به عنوان یک روش موثر و راهبردی برای مدیریت سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها و فعالیت‌های مختلف اقتصادی در نظر گرفته می‌شود که امکان تعیین و سازماندهی همه جزئیات لازم برای دست آورد موفقیت‌آمیز کار تجاری را فراهم می‌آورد (کویی^۴ و همکاران، ۲۰۱۸)؛ بنابراین سرمایه‌گذاری با کمترین میزان عدم قطعیت (ریسک) همراه خواهد بود (هرالوا^۵، ۲۰۱۷)؛ چرا که تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی یک مطالعه دقیق در مورد چگونگی تکمیل پروژه و محاسبه عواملی است که ممکن است بر آن تأثیر بگذارد مانند عوامل تکنولوژیکی، اقتصادی، حقوقی و زمان‌بندی (موکرجی^۶ و

1. Abou-Zeid
2. Murphy
3. Simon
4. Cui
5. Heralova
6. Mukherjee

روی^۱، ۲۰۱۷). اوکان^۲ و مورگان^۳ (۲۰۱۸) در این زمینه اظهار می‌کنند که مطالعه امکان‌سنجی کسب‌وکار مطالعه‌ای است در مورد این که آیا یک ایده تجاری پیشنهادی، در صورت اجرا می‌تواند مطابق اهداف خود اجرا و توسعه یابد یا خیر. هم‌سو با اهمیت امکان‌سنجی ساتریا^۴ و سوئگوتو^۵ (۲۰۱۸) بیان می‌کنند در مطالعات امکان‌سنجی، طرح تجاری پیشنهادی از جنبه‌های مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد برای این که بررسی شود آیا طرح الزامات لازم برای توسعه را دارا است یا خیر. در این راستا پولتیپ^۶ و خئوویچیا^۷ (۲۰۱۹) استدلال می‌کنند که مراحل مطالعه امکان‌سنجی باید به طور کامل و مناسب انجام شود، در این صورت می‌توان به اهداف اعلام شده دست یافت. مراحل یک مطالعه امکان‌سنجی عبارتند از: الف) جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، ب) پردازش داده‌ها و اطلاعات، ج) تجزیه و تحلیل داده‌ها، د) تصمیم‌گیری، ه) پیشنهادات. هم‌چنین سوفیا^۸ و سپتیانا^۹ (۲۰۱۷) اظهار می‌کنند انجام مطالعات امکان‌سنجی مهم‌ترین مرحله است، زیرا اشتباهات در این مرحله می‌توانند به کلی عملکرد پروژه را تحت تأثیر قرار دهند؛ بنابراین یک مطالعه امکان‌سنجی مناسب و موثر چیزی فراتر از مجموعه پیش‌بینی‌های مالی است، از این رو می‌تواند به یک برنامه استراتژیک مبتنی بر بازار و یک نقشه راه برای تمام تصمیمات بعدی تبدیل شود. سایر محققان نتیجه می‌گیرند که سنجش و ارزیابی پروژه پیش از شروع، موفقیت اولیه کسب‌وکار را به دنبال دارد و کارآفرینان باید وقت و توان خود را به این اقدامات اختصاص دهند (لبراسر^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۳)، این ارزیابی‌ها در برگیرنده یافتن بهترین فرصت سرمایه‌گذاری و اصلاح ایرادات احتمالی طرح پیشنهادی است که شامل تعریف هدف، برنامه‌ریزی و تجزیه و تحلیل رقبا و بازار است (برینکمن^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۰). شان^{۱۲} و دلمار^{۱۳} (۲۰۰۴) مزایای مختلف برنامه‌ریزی پیش از اقدام به سرمایه‌گذاری را بیان می‌کنند؛ برنامه‌ریزی می‌تواند مهارت و اطلاعات مورد نیاز برای دستیابی

-
1. Roy
 2. Okon
 3. Morgan
 4. Satria
 5. Soegoto
 6. Pullteap
 7. Kheovichai
 8. Sofiah
 9. Septiana
 10. LeBrasseur
 11. Brinckmann
 12. Shane
 13. Delmar

به اهداف را مشخص کند، چارچوب اقدامات لازم را ارائه نماید، نحوه دستیابی به اهداف را نشان دهد، برنامه‌های مکتوب اهداف را شرح داده و اهداف خاصی را تعیین کند، توجه را بر مهم‌ترین وظایف متمرکز سازد و تجزیه و تحلیل شرایط پیچیده را میسر نماید. بنابراین مطالعه امکان‌سنجی اولین و مهم‌ترین عامل قبل از طراحی و ساخت پروژه است زیرا تصمیم‌گیرندگان را قادر می‌سازد برای دوام یک پروژه سرمایه‌گذاری اطلاعات و نتایج جامعی را بدست آورند، به عبارتی اثربخشی مطالعه امکان‌سنجی مستقیماً بر موفقیت پروژه تأثیر می‌گذارد (یون^۱ و کالداس^۲، ۲۰۰۹) و به تدوین مناسب‌ترین برنامه تجاری قبل از اجرای احداث پروژه کمک می‌کند.

همانطور که پیش‌تر اشاره شد مطالعه امکان‌سنجی برای ارزیابی سرمایه‌گذاری در صنایع مختلف مانند گردشگری و دیگر صنایع مورد استفاده قرار می‌گیرد اما با توجه به این که گردشگری در طول زمان اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی ایجاد می‌کند (آزیری^۳ و ندلیا^۴، ۲۰۱۳)، بنابراین به تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی جامع‌تری برای ارزیابی سرمایه‌گذاری در توسعه گردشگری نیاز است. علی‌رغم این که ادبیات مدیریت گردشگری تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی را توصیه می‌کند، اما تا به امروز هیچ تلاشی برای توضیح این که امکان‌سنجی چگونه می‌تواند در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی گردشگری نقش مؤثری داشته باشد، وجود ندارد؛ به عبارتی برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری نگاه دقیقی به محاسن و معایب تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی ارائه نمی‌دهد، چرا که راهنما و الگوهایی که عوامل و مراحل مختلف برای انجام تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی را مشخص می‌کنند عمدتاً بر تجزیه و تحلیل مالی و بازار متمرکز هستند (اسمیت^۵، ۲۰۰۲). با وجود چنین شرایطی کاستا^۶ (۲۰۰۱) در تحقیقات خود به پیچیدگی زمینه گردشگری اشاره می‌کند و معتقد است به یک الگوی جدید برنامه‌ریزی گردشگری نیاز است و توسعه گردشگری باید با ویژگی‌های هر مکان، نیازها و خواسته‌های افرادی که در منطقه زندگی می‌کنند، نیروهای بازار، در دسترس

1. Yun
2. Caldas
3. Aziri
4. Nedelea
5. Smith
6. Costa

بودن نیروی انسانی و بودجه مطابقت داشته باشد. در همین راستا کلارک^۱ و روم^۲ (۱۹۹۹) ادعا می‌کنند توجه به مسائل اجتماعی و زیست محیطی مستلزم شناسایی بسیاری از ذینفعان و درج نظرات آنها است. هاردی^۳ و بیتون^۴ (۲۰۰۱) بر اساس مطالعات خود استدلال می‌کنند که درک ذینفعان باید به عنوان پیش‌نیاز گردشگری پایدار در نظر گرفته شود. در مطالعه دیگری مورفی و مورفی^۵ (۲۰۰۴) معتقدند در امکان سنجی گردشگری باید از مشارکت گسترده ذینفعان اطمینان حاصل کرد، در واقع بایستی مسائل اصلی جامعه میزبان مورد توجه قرار گرفته و تصمیماتی که گرفته می‌شود در درازمدت قابل اجرا باشد. یوکسل^۶ و همکاران (۱۹۹۹) استدلال نسبتاً مشابهی را در این زمینه ارائه کرده‌اند، آنان بر این باورند که ارزیابی زودهنگام جهت‌گیری ذینفعان و سایر موضوعات مرتبط یک گام مهم استراتژیک برای توسعه گردشگری پایدار است؛ بنابراین، تجزیه و تحلیل سیستماتیک ذینفعان می‌تواند و باید در حوزه تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی قرار گیرد.

شواهد نشان می‌دهد یک مطالعه پیش از راه‌اندازی، اطلاعات اساسی را ارائه می‌دهد که بخش‌های مختلف، برنامه‌ریزان و ذینفعان می‌توانند در مورد آن بحث کنند (کاستروجیوانی^۷، ۱۹۹۶). تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی به عنوان یک پیوند بین بخشی عمل می‌کند و سیاست‌های ایجاد شده در سطوح بالاتر برنامه‌ریزی را به اجرای آنها در سطح سایت متصل می‌کند. در این سناریو، سیاست عمومی از پیش تعیین شده عوامل و معیارهای امکان‌سنجی را تعیین می‌کند و هر پیشنهاد سایت گردشگری باید بر اساس این عوامل، تجزیه و تحلیل شود. مزیت دیگر داشتن ابزار برنامه‌ریزی استراتژیک در سطح سایت این است که بر ویژگی‌های محلی تمرکز می‌کند و در عین حال همچنان به سیاست‌های وسیع‌تر مبتنی بر اصول گردشگری پایدار پایبند است، بنابراین برنامه راهبردی و اصول هنجاری را پیوند می‌دهد (کاستا، ۲۰۰۱).

پیشینه تحقیق

از آن جایی که امکان سنجی باید شامل تمام مواردی باشد که ممکن است بر عملکرد پروژه تأثیر بگذارد.

-
1. Clarke
 2. Roome
 3. Hardy
 4. Beeton
 5. Murphy & Murphy
 6. Yuksel
 7. Castrogiovanni

بنابراین عدم شناخت مراحل اساسی و متعدد در مطالعات امکان‌سنجی به نتایج نامعتبر می‌انجامد. به عبارتی پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بیشتر موارد بر محیط تأثیر می‌گذارند؛ ارزیابی تأثیرات، نتایج اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پروژه‌های پیشنهادی را نشان می‌دهد. بر این اساس سرمایه‌گذاری برای موفق شدن باید از منظر مزایای مالی و هم از نظر منافع اجتماعی و شاخص‌های زیست‌محیطی مورد توجه قرار گیرد. خلاصه‌ای از نتایج مطالعات انجام شده در زمینه توجه به اثرات طرح‌های توسعه‌ای در امکان‌سنجی بدین شرح است.

شین^۱ و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهش خود با عنوان «مطالعه امکان‌سنجی پروژه: کلید اجرای موفق شیوه‌های مدیریت ساخت‌وساز پایدار و دارای مسئولیت اجتماعی» به بررسی چالش‌های اصلی انجام مطالعه امکان‌سنجی پروژه مطابق با شیوه ساخت‌وساز پایدار با اشاره به صنعت ساختمان چین می‌پردازند. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد، در مطالعات امکان‌سنجی که امروزه در حال انجام است بیشترین توجه به بازده اقتصادی وجود دارد، در حالی که به نتایج اجتماعی و زیست‌محیطی پروژه کمتر توجه می‌شود. در حقیقت، برخی از عوامل اجتماعی و محیطی در بین پروژه‌های مورد بررسی محدود یا اصلاً مورد توجه قرار نمی‌گیرند. این مطالعه کم‌توجهی به اصول توسعه پایدار در فرایند اجرای پروژه‌های عمرانی را نشان می‌دهد. نتایج همچنین نشان می‌دهد که به رویکردی جدید در امکان‌سنجی پروژه نیاز است که اصول توسعه پایدار را در بر بگیرد. اگر در روند انجام امکان‌سنجی پروژه اصول توسعه پایدار در نظر گرفته شود، به همکاری و اقدامات هماهنگ همه ذینفعان پروژه از جمله دولت، مشتریان، معماران، مشاوران مهندسی، پیمانکاران و حامیان مالی، منجر می‌شود.

«رویکرد امکان‌سنجی برای راه‌آهن زیرزمینی - مطالعه موردی: خط ۴ مترو آتن» عنوان پژوهشی است که در آن تسیمپلوکوکو^۲ و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی امکان‌پذیری خط ۴ مترو با هدف مقایسه عملکرد اقتصادی پروژه در رابطه با مزایای آن از منظر اجتماعی، زیست‌محیطی، اقتصادی و همچنین تجزیه و

1. Shen

2. Tsimplokoukou

تحلیل معیارهای اجتماعی (مقرون به صرفه بودن، دسترسی، ایمنی) پرداختند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ارزیابی جنبه‌های پروژه منجر می‌شود که امکان‌سنجی یک پروژه قابل اعتمادتر باشد.

سیدعلوی^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان «اهمیت اطلاعات در تهیه مطالعه امکان‌سنجی برای توسعه عمرانی» برآند تا به بررسی اهمیت اطلاعات مورد نیاز در تهیه مطالعات امکان‌سنجی و مشاهده دیدگاه برنامه‌ریزان در مورد اهمیت آن بپردازند. اگرچه هدف اصلی امکان‌سنجی به لحاظ هزینه، کیفیت و زمان مورد نیاز مشتری است، اما نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که نظرات و پیشنهادات مشاوران نباید نادیده گرفته شود. تحقیقات عمیق در مورد تجزیه و تحلیل اقتصادی، اجتماعی و مالی از عوامل مهمی هستند که باید در نظر گرفته شوند تا در نهایت توسعه یک ساخت و ساز بازگشت خوبی از سرمایه‌گذاری و سایر ارزش‌های آینده را به مشتری بدهد.

احمد^۲ و همکاران (۲۰۱۹) «بررسی عوامل موثر بر امکان پروژه‌های عمرانی در عراق» موضوع مطالعه خود قرار داده‌اند. این مقاله با هدف بررسی تأثیر برخی از عوامل شناسایی شده در مطالعات امکان‌سنجی و همچنین معیار اولویت‌های مطالعات مختلف امکان‌سنجی انجام شده است. از نظر نویسندگان این مقاله برای به دست آوردن مزایای بیشتر در هر پروژه عمرانی لازم است چارچوبی برای اندازه‌گیری تأثیرات پروژه به منظور کاهش اثرات منفی پس از احداث ایجاد شود. از این رو برای ساخت و سرمایه‌گذاری در هر پروژه عمرانی برنامه‌ریزان، باید برای به حداقل رساندن تأثیر منفی این عمل در آینده اقدامات ارزشمندی را انجام دهند. بنابراین برای دستیابی به سود بیشتر در حوزه عمرانی امکان‌سنجی جامع مورد نیاز است؛ به علاوه نتایج به دست آمده از پرسشنامه نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران و برنامه‌ریزان پروژه‌های عمرانی در عراق به همه ابعاد امکان‌سنجی توجه نکرده‌اند.

گول^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «توجه به پایداری اجتماعی در مطالعه امکان‌سنجی پروژه عمرانی: اهمیت دیدگاه ذینفعان» را بررسی کردند؛ که به منظور ارزیابی، دانش تجزیه و تحلیل گزارش‌های امکان‌سنجی بر مبنای پایداری اجتماعی با تأکید بر دیدگاه ذینفعان در هند مورد استفاده قرار گرفته است.

1. Syed Alwee

2. Ahmed

3. Goel

تجزیه و تحلیل آماری نشان داد که در گزارشات امکان‌سنجی توجه به ملاحظات پایداری اجتماعی به نوع پروژه بستگی دارد و با اندازه پروژه (هزینه پروژه) و سالی که مطالعه امکان‌سنجی انجام شده است رابطه‌ای ندارد. این نتایج نشان می‌دهد که حتی پروژه‌های کلان که قطعاً دارای تأثیرات اجتماعی گسترده‌ای هستند، در طول مطالعه امکان‌سنجی مورد توجه خاصی قرار نمی‌گیرند و روش مطالعه امکان‌سنجی در طول دوره مربوط به گزارش‌های امکان‌سنجی (۲۰۰۷-۲۰۱۸) هیچ تغییر عمده‌ای نداشته است. بنابراین، لازم است که روند فعلی انجام مطالعات امکان‌سنجی اصلاح شود. این مطالعه امکان‌سنجی را نه تنها به عنوان ابزاری برای اولویت‌بندی و انتخاب پروژه، بلکه به عنوان یک مفهوم قانونی برای گسترش و ارتقاء پایداری اجتماعی ارائه می‌کند که استفاده از این الگو کیفیت زندگی تعداد زیادی از ذینفعان پروژه را بهبود می‌بخشد و همچنین تصویر مثبت اجتماعی از صنعت ساختمان به عنوان صنعتی متعهد، مقید و پایبند به اصول اخلاقی را پرورش می‌دهد.

یکی از جدیدترین مطالعات انجام شده در زمینه امکان‌سنجی، مطالعه سوریادیمال^۱ و همکاران (۲۰۲۰) تحت عنوان «شناسایی ارزیابی امکان‌سنجی مبتنی بر جامعه برای توسعه نیروگاه برق آبی» می‌باشد. نویسندگان این مطالعه به شناسایی و بررسی جنبه‌های فنی و غیر فنی در امکان‌سنجی مبتنی بر جامعه در توسعه نیروگاه برق آبی پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق، حاکی از آن است که امکان‌سنجی مبتنی بر جامعه در سیستم برق آبی با در نظر گرفتن جنبه‌های فنی شامل وضعیت هیدرولوژیکی، ظرفیت جریان، اختلاف ارتفاع، مدنی و جنبه‌های غیرفنی مانند جنبه‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی تحت تأثیر قرار می‌گیرد؛ بر این اساس هر دو جنبه نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های صحیح و یا نامناسب در زمینه سرمایه‌گذاری‌های مبتنی بر جامعه ایفا کنند.

گردشگری به عنوان یکی از بزرگترین و متنوع‌ترین صنایع دنیا محسوب می‌گردد که توسعه و گسترش آن اثرات محیطی فراوانی به دنبال داشته است. در زمینه اثرات توسعه گردشگری مطالعات داخلی مختلفی انجام شده است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. به عنوان مثال کروبوی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی اثرات اجتماعی- فرهنگی گردشگری بر جامعه میزبان

(مطالعه موردی: شهر بانه)» به بررسی پیامدها و اثرات مثبت و منفی توسعه گردشگری بر جامعه میزبان پرداختند. نتایج پژوهش حاضر بیانگر این موضوع است که اثرات اجتماعی- فرهنگی توسعه گردشگری در تغییر نگرش جامعه میزبان نسبت به توسعه گردشگری قابل ملاحظه است. زمانی که اثرات منفی توسعه گردشگری بروز کند جامعه میزبان به توسعه گردشگری احساس منفی خواهد داشت.

دل‌افروز و سلیمی‌نیا (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان «ارزیابی عوامل موثر بر نگرش جامعه میزبان به گردشگری و حمایت از توسعه آن» به بررسی عوامل تأثیرگذار بر نگرش و حمایت جامعه میزبان بر مبنای نظریه مبادله اجتماعی، چرخه حیات گردشگری و نظریه اقدام منطقی پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که میزان مشارکت اجتماعی جوامع میزبان در فرایند توسعه گردشگری مقاصد بر حمایت آن‌ها از گردشگری نقش بسزایی داشته و با افزایش منافع و سهم مشارکت جوامع در گردشگری این حمایت بیشتر نیز می‌شود. در صورت عدم تمایل ساکنان محلی، توسعه گردشگری یک منطقه علی‌رغم تدوین برنامه‌ای دقیق راه به جایی نخواهد برد؛ شکل‌گیری تضاد منافع میان ساکنان و گردشگران موجب برخوردهای دلسرد کننده و ایجاد نارضایتی طرفین می‌شود.

از دیگر مطالعات انجام شده در این حوزه مقاله فرجی و همکاران (۱۳۹۶) با موضوع «تحلیل سیستمی اثرات مثبت و منفی توسعه گردشگری ایران با رویکرد آینده پژوهی» می‌باشد که نویسندگان به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی اثرات مثبت و منفی گردشگری در مقیاس ملی و در جریان روند توسعه گردشگری ایران هستند. نتایج مطالعات آن‌ها ضمن ارائه و تنظیم مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر در ابعاد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی- فرهنگی، حاکی از آن است که برای رسیدن به یک سیستم پایدار در گردشگری توجه به اثرات منفی تأثیرگذار به ویژه در حوزه زیست محیطی در درجه اول اهمیت قرار دارد و در مرحله دوم می‌باید بر کاهش اثرات دو وجهی و ریسک به جهت غیر قابل پیش بینی بودن، تمرکز کرد.

ایمانی‌جاجرمی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی طرح اعتبارات بهسازی و نوسازی مسکن روستایی (روستای دهستان دولت آباد، شهرستان روانسر)» را طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۴ بررسی کرده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که

علی‌رغم برخی پیامدهای مثبت، این طرح دارای تبعات و کارکردهای منفی پیش‌بینی نشده‌ای همچون طرد سالخوردگان، تغییر معیشت و مهاجرت بوده است. اگر از قبل ارزیابی اثرات طرح صورت می‌گرفت پیشگیری یا کاهش اثرات ممکن بود. این طرح بدون ارزیابی اثرات و توجه به ابعاد زیستی و فرهنگی ساکنان روستاهای دهستان دولت‌آباد صورت گرفته که گرچه دارای پیامدهای مثبتی نیز بوده است اما پیامدهای منفی همچون برهم خوردن روابط درونی خانواده و روابط بین همسایگان، برهم خوردن نظم ارضی روستا، از بین رفتن مشاغل سنتی، ایجاد الگوی زندگی مدرن و شهری و تغییر ظاهر و بافت روستا، طرد سالخوردگان و مهاجرت داشته است. در صورتی که انجام ارزیابی اثرات طرح می‌توانست سبب کاهش تأثیرات منفی و تقویت اثرات مثبت طرح بهسازی شود.

ناصری و فیض‌پور (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با موضوع «ارائه رویکرد یکپارچه امکان‌سنجی در گردشگری» به منظور ارزیابی صحیح سرمایه‌گذاری در پروژه‌های گردشگری پرداخته‌اند. از نظر نویسندگان این مقاله امکان‌سنجی در گردشگری بدون توجه به اثرات آن محکوم به شکست است و مانع استفاده بهتر از ارزیابی مالی و اقتصادی شده و منجر به تصمیم‌گیری نادرست می‌شود. در واقع توجه به جنبه‌های مثبت و منفی تأثیرات سرمایه‌گذاری به منظور بهبود آثار منفی و به حداقل رساندن آن و در عین حال استفاده بهینه از جنبه‌های مثبت، نتایج قابل اطمینان‌تری به دست خواهد داد. ارزیابی تأثیرات، نه تنها به مدیریت موثر یک پروژه کمک می‌کند بلکه به توسعه یک پروژه با کیفیت که توانایی بالقوه برای رسیدن به بازدهی مطلوب دارد، منجر خواهد شد. با شناسایی عواملی که در مطالعات امکان‌سنجی بسیار مهم و تأثیرگذار هستند، مطالعات جامع‌تری انجام می‌شود که این منجر به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های قابل اعتمادتری خواهد شد.

روش تحقیق

همان‌طور که اشاره شد تأثیرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی در انجام مطالعات امکان‌سنجی پروژه گردشگری باید کاملاً مورد توجه قرار گیرد؛ چرا که اگر سرمایه‌گذاری در گردشگری بدون در نظر گرفتن تأثیرات آن انجام گیرد؛ احتمال دارد که این تأثیرات، بر موفقیت آینده پروژه تأثیرگذار باشد. بر این اساس پژوهش حاضر ابتدا امکان‌سنجی مالی و اقتصادی که به ترتیب ماندگاری مالی و سودآوری اقتصادی یک پروژه را تعیین می‌کند، مورد بررسی قرار می‌دهد و سپس به بررسی دیدگاه جامعه

محلی در مورد اثرات گردشگری می‌پردازد؛ بنابراین داده‌های این مطالعه ترکیبی از اطلاعات حاصل از مطالعات اسناد (داده‌های موجود در بانک مرکزی) و داده‌های پرسشنامه است.

داده‌های مورد نیاز برای امکان‌سنجی مالی و اقتصادی:

- هزینه: هزینه‌ها به دو گروه هزینه‌های ثابت و هزینه‌های متغیر تقسیم می‌شوند که هزینه ثابت، هزینه تجهیزات ثابت خریداری شده محسوب می‌شود و هزینه متغیر به هزینه تهیه مواد خام مصرفی، هزینه تعمیر و نگهداری از تجهیزات، هزینه حقوق و دستمزد پرسنل، هزینه‌های مربوط به انرژی و هزینه‌های پیش‌بینی نشده اختصاص دارد.

- درآمد: درآمد مورد انتظار احتمالی طبق جدول ۱ در پیوست پیش‌بینی می‌شود؛ که از سال دوم با توجه به نرخ تورم، قیمت خدمات و بالطبع درآمد انتظاری افزایش خواهد داشت.

به منظور ارزیابی مالی و اقتصادی از نرم‌افزار تخصصی و استاندارد کامفار^۱ استفاده شده است. این نرم‌افزار یک ابزار با ارزش برای ارزیابی پروژه‌های سرمایه‌گذاری می‌باشد. این برنامه داده‌های خام مالی و اقتصادی را دریافت نموده و در قسمت خروجی، شاخص‌های مختلف ارزیابی مالی و اقتصادی طرح را به صورت جدول و نمودار نمایش می‌دهد و در نهایت اقتصادی بودن و امکان اجرای پروژه‌ها را مشخص می‌نماید.

داده‌های مورد نیاز برای ارزیابی تأثیرات گردشگری

تحقیق صورت گرفته، از نظر هدف یک تحقیق کاربردی که برای جمع‌آوری داده‌ها از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است و از لحاظ شیوه اجرا از نوع مطالعات اسنادی و میدانی است که به روش پیمایشی به اجرا درآمده است. با توجه به ویژگی مناسب پرسشنامه در زمینه سهولت جمع‌آوری اطلاعات در بررسی اثرات اجتماعی گردشگری از پرسشنامه استفاده گردیده است. به منظور تهیه پرسشنامه، اطلاعات مورد نیاز با مطالعه تحقیقات پیشین، جمع‌آوری و دسته‌بندی شده است. معیارهای ارزیابی تأثیرات توسعه مناطق نمونه گردشگری به دست آمده با سوال‌های طیف لیکرت برای مردم مطرح شد. پس از تکمیل پرسشنامه توسط جامعه آماری، نتایج دسته‌بندی شده و با

استفاده از نرم‌افزار اکسل^۱ و اسپ‌اس‌اس^۲ مورد ارزیابی قرار گرفت تا اولویت‌بندی اثرات توسعه گردشگری مشخص شود. جامعه آماری شامل افراد محلی و ساکنان منطقه است که با توجه به فرمول کوکران و حجم جامعه، حداقل تعداد نمونه در سطح خطای ۰/۰۵ باید برابر با ۲۴۰ باشد. که تعداد ۱۹۸ پرسشنامه قابل تجزیه و تحلیل به دست آمد. روایی پرسشنامه توسط اساتید گروه اقتصاد دانشگاه یزد و پایایی سؤال‌ها نیز با توجه به ضرایب آلفای کرونباخ برای بعد اقتصادی ۰/۸۰۲، بعد اجتماعی ۰/۸۷۷، بعد فرهنگی ۰/۸۳۶، بعد زیست‌محیطی ۰/۷۴۱ تأیید شده است.

ارزیابی فنی

در هنگام بررسی و تنظیم یک طرح، ارزیابی فنی و مطالعه جنبه‌های مهندسی آن بایستی صورت پذیرد. بررسی‌های فنی مشخص می‌کند که آیا پیش‌نیازهای لازم برای انجام موفق طرح، مد نظر قرار گرفته و آیا انتخاب‌های منطقی و مناسب در مورد مکان، مقیاس، فرایند و غیره انجام شده است (مجیدیان، ۱۳۸۲). بررسی فنی طرح از مرحله مطالعه مقدماتی آغاز شده و به موازات پیشرفت مطالعه طرح ادامه می‌یابد. در نتیجه تجزیه و تحلیل فنی، یکی از الزامات امکان‌سنجی به منظور طراحی بهینه یک واحد سرمایه‌گذاری می‌باشد (سید مطهری، ۱۳۸۶).

ارزیابی مالی

پس از آن که طرح از لحاظ فنی مورد بررسی قرار گرفت، برای روشن شدن قدرت مالی و سودآوری طرح پس از اجرای آن، لازم است ارزیابی مالی صورت گیرد. نسبت‌های مالی شاخص‌هایی هستند که با مقایسه اجزای مختلف گزارش‌ها و صورت‌های مالی در قالب نسبت‌های ساده، امکان تجزیه و تحلیل مالی پروژه را فراهم می‌آورند.

۱) حساب عملکرد سود و زیان: صورت حساب سود و زیان پیش‌بینی شده در، برگزیده خلاصه‌ای از درآمد حاصل از فروش و هزینه‌های تولید و بهای تمام شده کالای فروش رفته را نشان می‌دهد که هدف از تهیه آن پیش‌بینی برآورد سود خالص است.

۲) ترازنامه: صورتی است که دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه مؤسسه را در پایان دوره مالی طرح در یک تاریخ مشخص گزارش می‌دهد. در ترازنامه، ارزش خالص دارایی‌ها از طریق ترکیبی از بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام یا ثروت خالص پوشش داده می‌شود.

۳) گردش وجوه نقدی: یکی از صورت‌های مالی اساسی است که در آن نحوه جریان ورود وجه به واحد تجاری و نحوه خروج وجه از آن گزارش می‌شود. این صورت نشان می‌دهد که نسبت به سال قبل چه حساب‌هایی، چه مبالغی را مصرف و چه مبالغی را کسب کرده‌اند.

۴) نقطه سر به سر: نقطه‌ای است که در آن درآمد فروش پروژه با هزینه‌های تولید برابر است. در این شرایط عملیات پروژه نه سودآور است و نه زیان‌ده.

ارزیابی اقتصادی

اقتصاد مهندسی در قالب تحلیل اقتصادی پروژه، با به کارگیری تکنیک‌های ریاضی و معیارهای کمی ارزیابی، به بررسی پروژه‌های مختلف سرمایه‌گذاری و انتخاب اقتصادی‌ترین آن‌ها و یا تصمیم‌گیری جهت رد یا پذیرش اجرای یک پروژه خاص می‌پردازد (اسکونزاد، ۱۳۸۹). در مطالعات امکان‌سنجی در صورت دارا بودن شرایط پذیرش یک طرح سرمایه‌گذاری به واسطه بررسی شاخص‌های اقتصادی از واژه توجیه‌پذیری استفاده می‌شود. ارزیابی اقتصادی پروژه‌ها می‌تواند حداقل با استفاده از یکی از روش‌های زیر انجام شود.

● خالص ارزش فعلی پروژه: خالص ارزش فعلی پروژه به معنای ارزش به دست آمده ناشی از تنزیل جداگانه خالص درآمد برای هر سال، در تمام طول عمر پروژه با نرخ ثابت و از پیش تعیین شده می‌باشد. این تفاوت زمانی که اجرای پروژه باید شروع شود تنزیل می‌شود (جیلی^۱، ۲۰۱۱). خالص ارزش حال پروژه از فرمول (۱) محاسبه می‌شود

$$NPV = \sum_{j=1}^n \frac{TR_j - TC_j}{(1+i)^j} \quad (1)$$

که در این رابطه TR نشان‌دهنده درآمد، TC نشان‌دهنده هزینه، i نرخ تنزیل، n عمر پروژه و j نشان‌دهنده سال عمر پروژه می‌باشد (جین^۱، ۱۹۹۹). ارزش فعلی خالص مثبت بیانگر آن است که در طول عمر اقتصادی پروژه اصل مبلغ سرمایه‌گذاری شده برگشت گردیده و پروژه نرخ بازده مطلوبی دارد (مجیدیان، ۱۳۸۲). بنابراین آن دسته از طرح‌های سرمایه‌گذاری دارای توجیه اقتصادی جهت اجرا هستند که دارای ارزش خالص فعلی مثبت باشند.

● دوره بازگشت سرمایه: عبارت است از مدت زمان کسب سرمایه اولیه پروژه از محل عایدات آن (مجیدیان، ۱۳۸۲). رابطه عمومی آن به صورت رابطه (۲) می‌باشد:

$$-P + \sum_{j=1}^n (CF) = 0 \quad (2)$$

در رابطه فوق P سرمایه‌گذاری اولیه و CF برابر با درآمد خالص در پایان سال j ام می‌باشد. در یک دوره بازگشت سرمایه مشخص، مجموع درآمدهای خالص سالانه برابر با سرمایه‌گذاری اولیه می‌گردد. بر اساس معیار فوق طرحی در اولویت اجرا قرار دارد که دوره بازگشت سرمایه کوچکتری داشته باشد.

● دوره بازگشت سرمایه تنزیل شده: در این حالت دوره بازگشت سرمایه نشان‌دهنده مدت زمانی است که طول می‌کشد تا سود تنزیل شده اقتصادی طرح برابر با صفر گردد رابطه کلی آن به صورت معادله (۳) می‌باشد:

$$-P + \sum_{j=1}^n (CF)_j (p/f, i\%, j) = 0 \quad (3)$$

در رابطه (۳)، p ارزش فعلی، f ارزش آینده، n مدت دوره و i نرخ بهره مورد انتظار سرمایه‌گذار می‌باشد (اسکونژاد، ۱۳۸۹).

● منفعت به هزینه: این روش از تقسیم ارزش خالص فعلی منافع هر پروژه به ارزش خالص فعلی هزینه‌های آن پروژه به دست می‌آید.

$$\frac{B}{C} = \frac{NPV(B)}{NPV(C)} \quad (4)$$

در صورتی که نسبت (۴) بزرگتر از یک باشد طرح دارای توجیه اقتصادی و در صورتی که کمتر از یک باشد، طرح توجیه اقتصادی برای اجرا ندارد.

ارزیابی تأثیرات

در طول تاریخ فرایند توسعه و اقدامات توسعه‌ای در کنار همه دستاوردهای مثبت، نتایج منفی را نیز به همراه داشته است. ارزیابی تأثیرات اجتماعی می‌کوشد که با سهیم شدن در همه مراحل برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی نتایج اقدامات توسعه‌ای، شناختی دقیق از تغییراتی که این اقدامات در محیط طبیعی و اجتماعی ایجاد می‌کنند ارائه دهد و پیش از اجرا شدن پروژه، تأثیرات اجتماعی ناشی از اجرای آن را برآورد کند؛ هم‌چنین این بعد از امکان‌سنجی، شرایط اجتماعی را که به موفقیت پروژه منجر می‌شود را مطالعه می‌کند، تأثیرات منفی را پیش‌بینی می‌نماید و راهکارهایی را برای جلوگیری یا کاهش تأثیرات منفی و تقویت تأثیرات مثبت ارائه می‌دهد (بکر^۱، ۲۰۰۱).

اثرات اقتصادی

گردشگری به عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تأثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد (مطیعی لنگرودی و حیدری، ۱۳۹۱)، چرا که کاربر بودن فعالیت‌های گردشگری، نیاز به تخصص و مهارت کم، و هم‌چنین جذاب بودن این فعالیت برای جوانان موجب افزایش اشتغال در این صنعت خواهد شد (مطیعی لنگرودی و رضائیه‌آزادی، ۱۳۹۲). علاوه بر این توسعه گردشگری می‌تواند سبب کاهش فقر، کاهش مهاجرت و در نهایت با از بین بردن بسیاری از مشکلات اقتصادی و اجتماعی، موجب رونق بخشیدن به اقتصاد منطقه شود (مطیعی لنگرودی و کاتب‌ازگمی، ۱۳۹۶). با این حال نباید از پیامدهای منفی اقتصادی این فعالیت غافل شد؛ چرا که افزایش تقاضای گردشگری معمولاً منجر به بالا رفتن دستمزد در صنایع مرتبط با گردشگری خواهد شد. سپس دستمزد در سایر صنایع باید افزایش یابد تا بتواند نیروی کار را حفظ کند، به گونه‌ای که هزینه‌ها و هم‌چنین قیمت محصولات را در این صنایع افزایش می‌دهد. در نتیجه، سطح کلی قیمت‌ها بالاتر خواهد رفت. از طرفی، خانوارهای فقیر باید برای محصولات مشابه قیمت بیشتری بپردازند (بلیک^۲ و همکاران، ۲۰۰۸).

1. Becker
2. Blake

اثرات اجتماعی

مقصود از اثرات اجتماعی، تغییراتی است که در زندگی مردم محلی ساکن در منطقه گردشگری رخ می‌دهد که باعث تغییر در نظام ارزشی خود یا افراد، ساختارهای اجتماعی و سبک زندگی می‌شود (هال^۱، ۱۹۹۹). به عنوان مثال با افزایش درآمدهای مالیاتی، دولت می‌تواند بهداشت عمومی منطقه را بهبود ببخشد؛ علاوه بر این جاذبه‌های گردشگری و روحیه مهمان‌نوازی ساکنان موجب شهرت منطقه خواهد شد (باباخان‌زاده، ۱۳۹۲). این در حالی است که علی‌رغم اثرات اجتماعی مثبت، گردشگری منجر خواهد شد که با ورود مردم غیربومی به منطقه زمینه کم شدن امنیت اجتماعی و رشد بزهکاری در منطقه فراهم شود (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۲).

اثرات فرهنگی

مقصود از اثرات فرهنگی، تغییراتی است که در آداب و رسوم مردم ساکن منطقه گردشگری رخ می‌دهد؛ لازم به ذکر است که گردشگری باعث افزایش تعامل و ارتباط مردم بومی با گردشگران می‌شود و تأثیرات قابل ملاحظه‌ای در رشد و ارتقای فرهنگی و اجتماعی، بالا رفتن سطح سواد و آگاهی مردم منطقه خواهد داشت (سلی^۲ و همکاران، ۱۹۹۷). در واقع گردشگری فرصتی را برای ساکنان ایجاد می‌کند تا فرهنگ خود را به طور مستقیم و بدون واسطه و به شکل واقعی به علاقمندان عرضه کنند (لاو^۳، ۱۹۸۵).

اثرات زیستی محیطی گردشگری

گردشگری و محیط زیست به طور غیر قابل انکاری دارای تأثیر متقابل می‌باشند و به نوعی به یکدیگر وابسته‌اند. محیط به عنوان بستر فعالیت‌های گردشگری، بسیاری از جاذبه‌های گردشگری را شکل می‌دهد و گردشگرها به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم از آن استفاده می‌کنند و این امر می‌تواند آثار مثبت و منفی برای محیط زیست به همراه داشته باشد. به عنوان مثال گردشگری احیا و نگهداری آثار باستانی و گنجینه‌های باستان‌شناسی را فراهم می‌کند و دلیلی برای حفظ مناظر و مکان‌های انسان ساخت، شهرها، و محله‌های سنتی، روستاها و بنادر می‌باشد (کوهن^۴، ۱۹۸۷)؛ این در حالی است که از دیدگاه زیست محیطی توجه به فواید

1. Hall
2. Slee
3. Law
4. Cohen

گردشگری نباید مانع از پرداختن به جنبه‌های نامطلوب این پدیده گردد؛ چرا که با افزایش شمار گردشگران در منطقه، میزان دست‌درازی و یا آسیب رساندن آن‌ها به منابع طبیعی افزایش پیدا می‌کند و این خود می‌تواند سبب تخریب مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی شود (سامیان و بلالی، ۱۳۹۲).

مطالعه موردی

استان کرمانشاه از استان‌های تاریخی و فرهنگی ایران به شمار می‌رود. ۵۰ منطقه نمونه گردشگری استان دارای قابلیت انواع گردشگری همچون طبیعت‌گردی، تاریخی، مذهبی، جنگ، بازرگانی- تجاری و انواع گردشگری روستایی هستند. بنابراین قابلیت بسیار بالایی در جذب گردشگر دارد و با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری مناطق نمونه استان، می‌توان نقش موثری در توسعه و تنوع‌بخشی اقتصاد استان ایفا نمود و زمینه اشتغال‌زایی را در منطقه ایجاد کرد. با مشورت کارشناس سازمان میراث فرهنگی، منطقه سراب نیلوفر که زیرساخت‌های لازم و مناسب را داشت انتخاب شد؛ آشنایی با این منطقه از طریق اطلاعاتی که توسط اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در اختیار این پژوهش قرار گرفت، به دست آمد. فعالیت‌های گردشگری که در این مناطق قابل اجرا بود لیست شده و با افراد ساکن در منطقه که با منطقه آشنایی کاملی داشتند مصاحبه به عمل آمد. راه اندازی کافی شاپ در منطقه نمونه سراب نیلوفر بهترین پیشنهادی بود که نتیجه‌گیری شد.

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان بر اساس عوامل جمعیت شناختی در جداول ۳ تا ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس سن

مؤلفه توصیفی	گروه‌ها	درصد فراوانی
سن	۲۵ تا ۲۹ سال	۳۹/۲
	۳۰ تا ۳۴ سال	۱۳/۷
	۳۵ تا ۳۹ سال	۳۱/۴
	۴۰ تا ۴۴ سال	۵/۹
	۴۵ تا ۴۹ سال	۳/۹
	۵۰ تا ۵۴ سال	۳/۹
	۵۵ تا ۶۰ سال	۲

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۲. درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس میزان تحصیلات

مؤلفه توصیفی	گروه‌ها	درصد فراوانی
میزان تحصیلات	دیپلم	۱۹/۶
	لیسانس	۳۹/۲
	فوق لیسانس	۳۳/۳
	دکتری	۷/۸

منبع: یافته‌های پژوهش

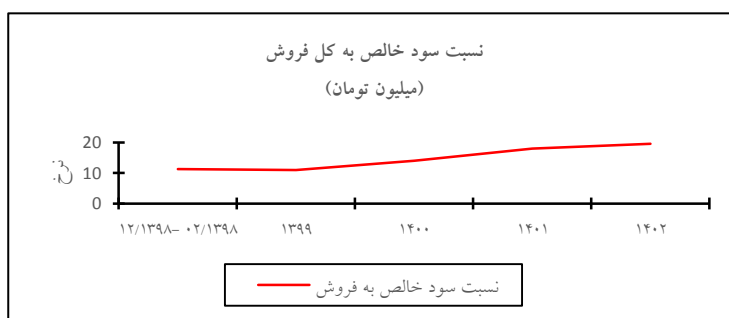
جدول ۳. درصد فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس وضعیت شغلی

مؤلفه توصیفی	گروه‌ها	درصد فراوانی
وضعیت شغلی	بیکار	۴۵/۱
	کارمند	۴۳/۱
	شغل آزاد	۱۱/۸

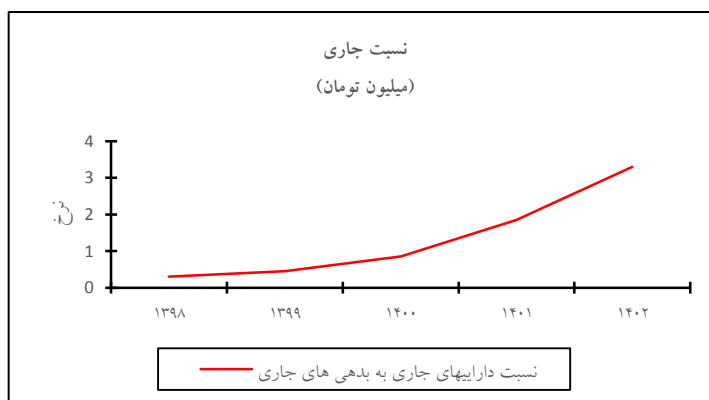
منبع: یافته‌های پژوهش

ارزیابی مالی

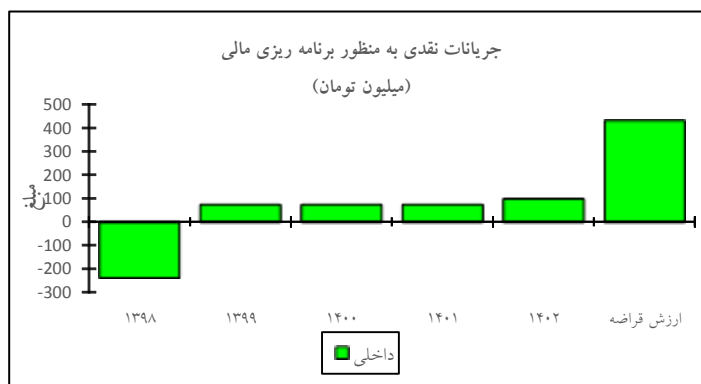
نتایج یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از ارزیابی مالی در نمودار ۱ تا ۵ ارائه شده است.

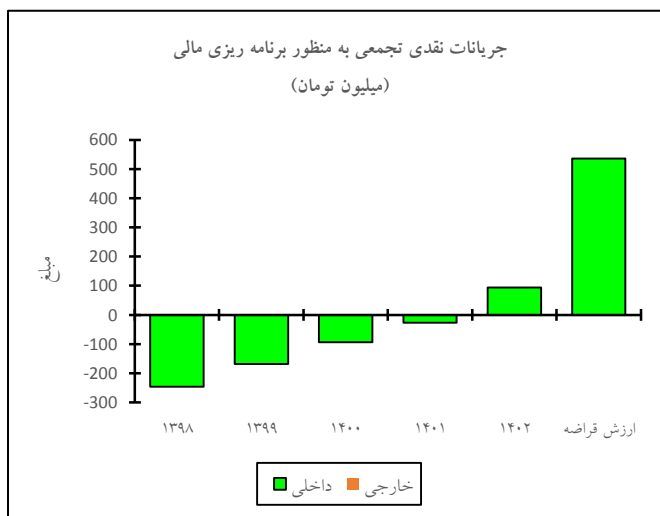
نمودار ۱. نسبت سود خالص به کل فروش کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

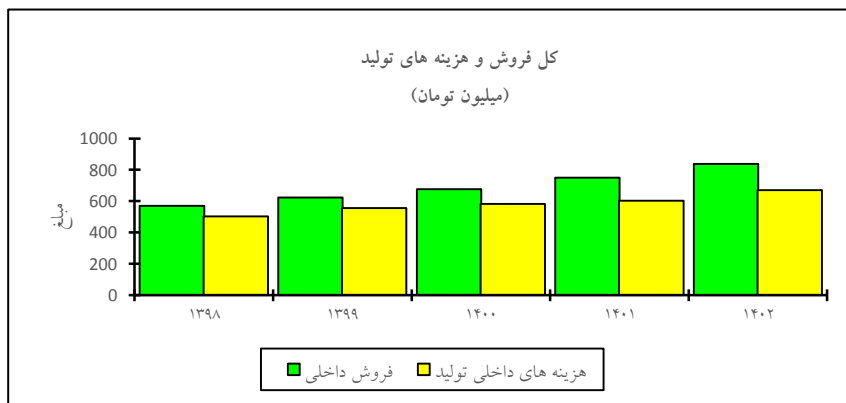
نمودار ۲. نسبت جاری کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۳. جریانات نقدی کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

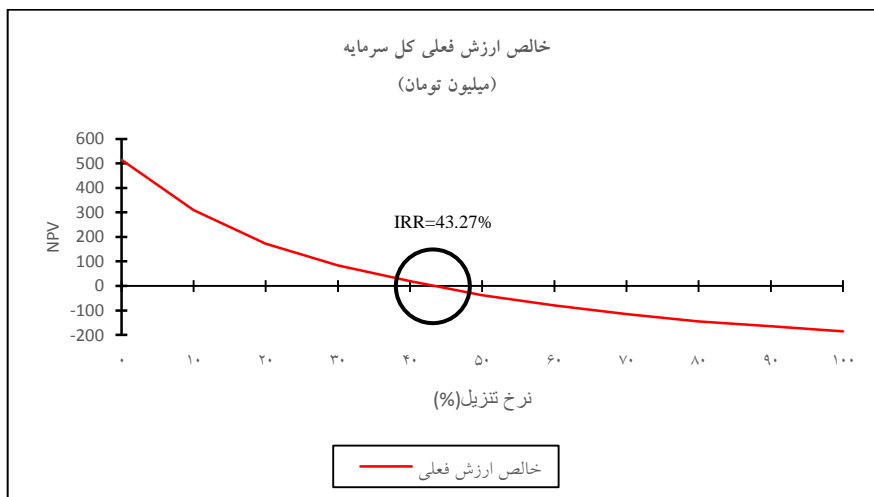
نمودار ۴. جریانان نقدی تجمعی منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱. کل فروش و هزینه‌های تولید منبع: یافته‌های پژوهش

ارزیابی اقتصادی

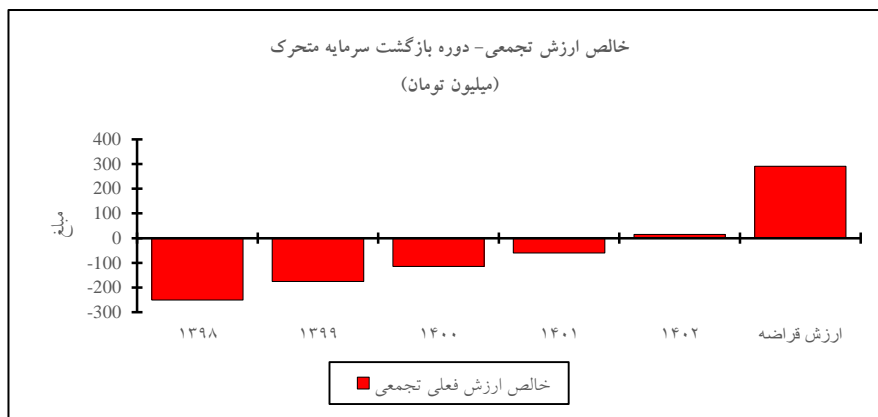
محاسبات انجام شده و بررسی ارزیابی اقتصادی صورت گرفته در خصوص موضوع مورد مطالعه در نمودار ۶ تا ۸ ارائه شده است.

نمودار ۶. خالص ارزش فعلی کل سرمایه کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۷. دوره بازگشت سرمایه عادی کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

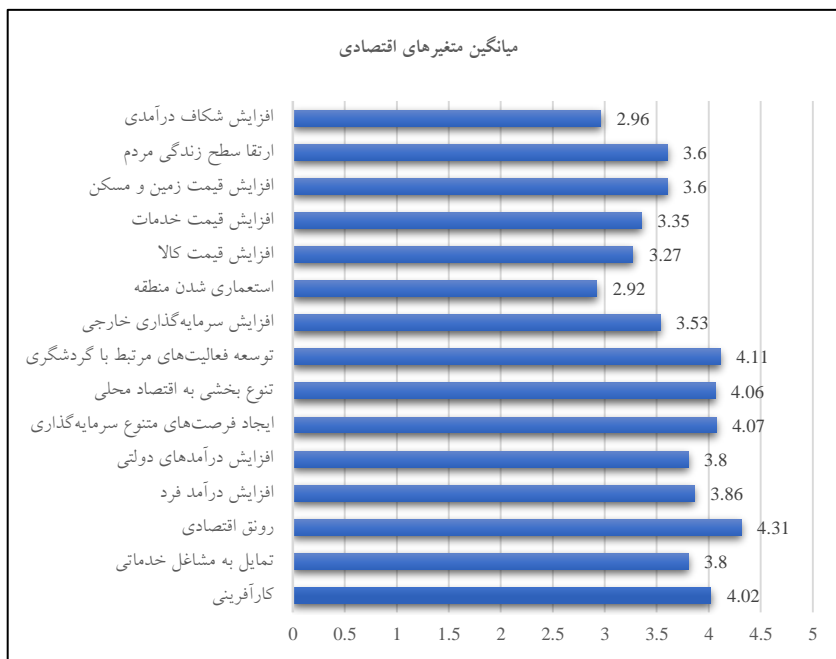
نمودار ۸. دوره بازگشت سرمایه تنزیل شده کافی شاپ منبع: یافته‌های پژوهش

منفعت به هزینه

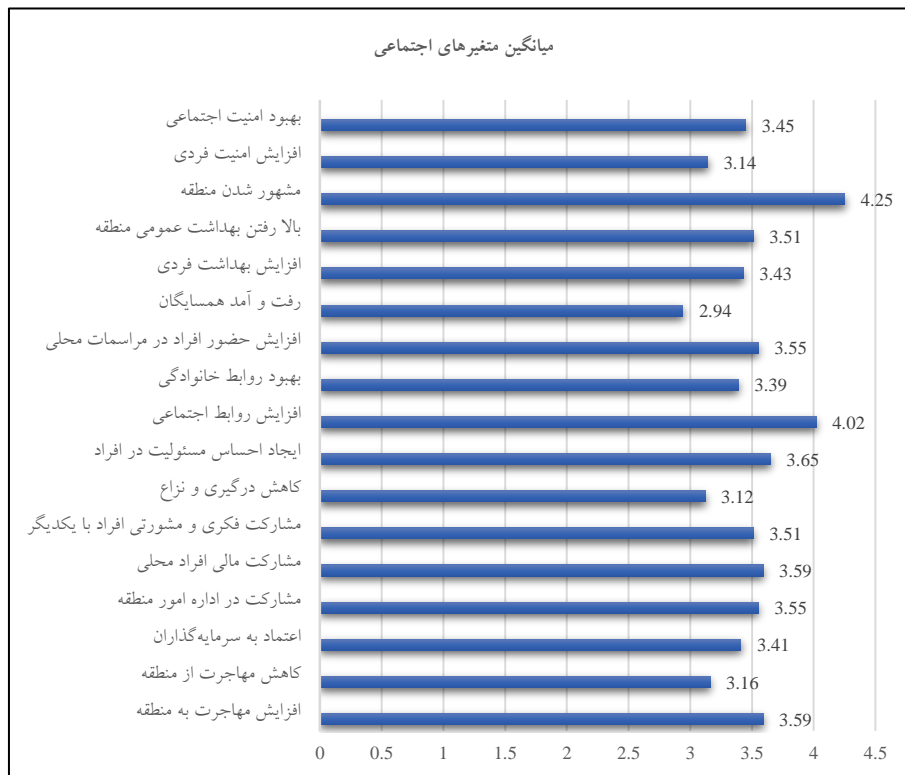
نسبت منفعت به هزینه کافی‌شاپ برابر با ۱/۱۰ به دست آمده است و از آنجایی که این عدد به دست آمده بزرگتر از یک است، بنابراین طرح قابل قبول است.

ارزیابی تأثیرات

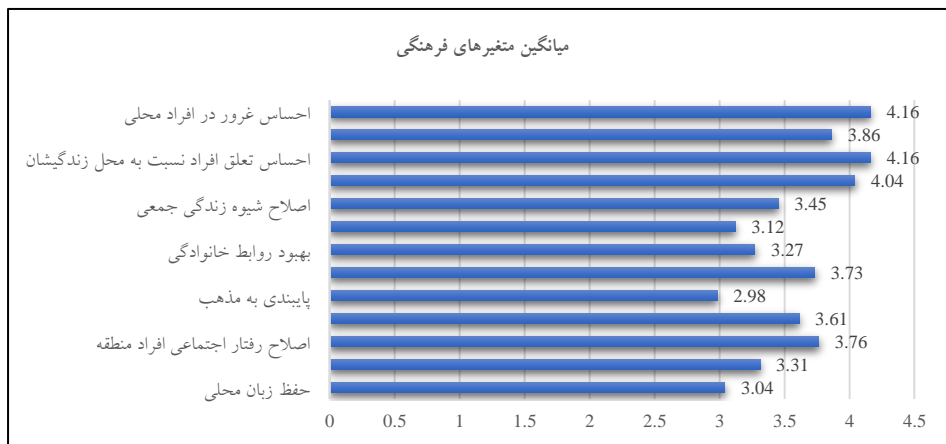
در بررسی عوامل مؤثر بر دیدگاه جامعه میزبان با توجه به داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، نتایج در نمودارهای ۹ تا ۱۲ تشریح شده است.

نمودار ۹. میانگین پاسخ جامعه محلی به متغیرهای اقتصادی منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱۰. میانگین پاسخ جامعه محلی به متغیرهای اجتماعی منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱۱. میانگین پاسخ جامعه محلی به متغیرهای فرهنگی منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱۲. میانگین پاسخ جامعه محلی به متغیرهای زیستی و محیطی منبع: یافته‌های پژوهش

بحث

در این پژوهش انتخاب منطقه نمونه گردشگری بر این اساس بود که منطقه مورد نظر از لحاظ فنی، شرایط و امکانات زیرساختی مانند برق، آب، مسیر دسترسی و دیگر شرایط لازم را دارا باشد. بنابراین با پیشنهاد

کارشناس مناطق نمونه گردشگری اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، منطقه سراب نیلوفر در شهر کرمانشاه برای این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

با توجه به قسمت صورت حساب سود و زیان در امکان‌سنجی مالی، سود خالص به کل فروش کافی شاپ در حال افزایش خواهد بود. در قسمت نسبت جاری ترانزنامه هم کافی شاپ دارای نسبت جاری بزرگتر از یک هست که نشان‌دهنده توانایی این پروژه در بازپرداخت بدهی‌های جاری خود خواهد بود. در رابطه با قسمت گردش وجوه نقدی پروژه طوری پیش‌بینی شده که کل فروش بیشتر از هزینه تولید باشد. بنابراین راه‌اندازی پروژه از لحاظ مالی امکان‌پذیر است.

با توجه به نرخ تنزیل در نظر گرفته شده (۱۲ درصد) و برآورد ارزش و براساس محاسبات انجام شده پروژه راه‌اندازی کافی شاپ، با خالص ارزش فعلی (۲۷۹) و نرخ بازده داخلی ۴۳/۲۷ درصدی و منفعت به هزینه ۱/۱۰ دارای توجیه اقتصادی است.

مسلماً توسعه گردشگری در هر منطقه اثرات خاص خود را خواهد داشت که این اثرات با توجه به ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه میزبان، چگونگی برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت گردشگری و فرهنگ محلی متفاوت خواهد بود. بر طبق یافته‌های تحقیق می‌توان گفت:

با توجه به نتایج مشاهده شده در نمودار ۹، «رونق اقتصادی» از نگاه پاسخ‌دهندگان با میانگین ۴/۳۱ دارای بیشترین میانگین در میان دیگر سؤالات مربوط به اثرات اقتصادی گردشگری و «استعماری شدن منطقه» با میانگین ۲/۹۲ دارای کمترین میانگین می‌باشد. بنابراین از نظر جامعه محلی، از میان مؤلفه‌های اقتصادی توسعه گردشگری بر رونق اقتصادی تأثیر زیادی خواهد داشت.

نتایج نمودار ۱۰ نشان می‌دهد که عامل «مشهور شدن منطقه» در صورت توسعه گردشگری منطقه در بین مؤلفه‌های اثرات اجتماعی با میانگین ۴/۲۵ از بیشترین میانگین برخوردار خواهد بود. هم‌چنین عامل «رفت و آمد با همسایگان» با میانگین ۲/۹۴ کمترین میزان تأثیر را به خود اختصاص داده است. بر این اساس از بین مؤلفه‌های اثرات اجتماعی توسعه گردشگری، بر مشهور شدن منطقه تأثیر زیادی خواهد داشت.

نتایج نمودار ۱۱ نشان می‌دهد که در صورت توسعه گردشگری در منطقه عامل‌های «احساس غرور در افراد محلی» و «احساس تعلق افراد نسبت به محل زندگیشان» در بین مؤلفه‌های اثرات فرهنگی گردشگری

با میانگین ۴/۱۶ از بیشترین مقدار برخوردار هستند. هم‌چنین عامل «پایبندی به مذهب» با میانگین ۲/۹۸ کمترین میزان تأثیرپذیری را به خود اختصاص داده است، از این رو بر طبق دیدگاه جامعه محلی توسعه گردشگری منطقه در بین اثرات فرهنگی، بر احساس تعلق افراد به محل زندگی‌شان و هم‌چنین احساس غرور در افراد محلی تأثیر زیادی خواهد داشت.

نتایج نمودار ۱۲ نشان می‌دهد که عامل «مرمت و بازسازی آثار تاریخی» در صورت توسعه گردشگری منطقه در بین زیر مؤلفه‌های زیستی و محیطی با میانگین ۳/۹۶ از بیشترین میزان میانگین برخوردار است. هم‌چنین عامل «آرامش منطقه» با میانگین ۲/۸ کمترین میزان تأثیرپذیری را به خود اختصاص داده است، بنابراین از بین مؤلفه‌های اثرات زیستی و محیطی، از دیدگاه افراد محلی توسعه گردشگری بر عامل مرمت و بازسازی بناها و آثار تاریخی تأثیر زیادی خواهد داشت.

نتیجه‌گیری

موضوعات مهمی در رابطه با فعالیت گردشگری وجود دارد که در آینده بر موفقیت پروژه تأثیرگذار خواهد بود از جمله فصلی بودن گردشگری، جامعه محلی و ... با وجود چنین شرایطی هنگامی که یک مطالعه امکان‌سنجی در مورد توسعه گردشگری انجام می‌شود، این جنبه‌ها باید در نظر گرفته شود؛ اما به این دلیل که جامعه محلی مقصد گردشگری مهم‌ترین گروه تأثیرگذار در فرایند توسعه گردشگری قلمداد می‌گردد، در راستای دستیابی به اهداف گردشگری، باید به صورت جدی و موثر در روند توسعه درگیر شوند. از این رو امکان‌سنجی در گردشگری باید گسترده‌تر از تجزیه و تحلیل‌های مالی و اقتصادی باشد. به عبارتی امکان‌سنجی نباید فقط به عنوان عامل ارزیابی کسب سود و دوام اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد، بلکه باید به عنوان راهبردی برای توسعه و گسترش یک ایده تجاری، تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد پروژه و شناسایی اهدافی که بیانگر توجه به مسائل اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی است، مبدل شود. این مقاله با ترکیب امکان‌سنجی مالی و اقتصادی و ارزیابی تأثیرات از دیدگاه جامعه محلی چارچوبی را ترسیم می‌کند که می‌تواند برای مدل تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی در زمینه توسعه گردشگری مورد استفاده قرار گیرد. این رویکرد یک تحلیل امکان‌سنجی کاربردی‌تر و انعطاف‌پذیرتر از تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی سنتی ارائه می‌دهد؛ چرا که می‌تواند در قالب امکان‌سنجی، رفتارها و دیدگاه‌های متفاوت افراد، عناصر

تأثیرگذار بر گردشگری منطقه، روابط بین این عناصر، تجزیه و تحلیل و راهکاری برای رویدادهای گردشگری آینده را شبیه‌سازی کند. در نتیجه، این چارچوب به کارشناسان پروژه یا سرمایه‌گذاران این امکان را می‌دهد تا با در نظر گرفتن شرایط محیطی و تأثیرات غیرمنتظره تصمیم بگیرند که آیا باید در یک پروژه سرمایه‌گذاری کنند یا خیر. از طریق این رویکرد می‌توان برنامه‌های توسعه گردشگری را با استفاده از کارآمدترین روش که نیازها و نگرانی‌های جامعه و سایر ذینفعان را در برمی‌گیرد، ایجاد و اجرا کرد.

با این حال، برخی از جنبه‌های روش می‌تواند بهبود یابد؛ به گونه‌ای که هر چه مطالعات دقیق‌تر و تخصصی‌تر باشد، پیش‌بینی ما از موفقیت آینده توسعه گردشگری بهتر است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که تغییرات کلی‌تر در قالب مطالعات امکان‌سنجی نوین برای ماندگاری در دنیای پر شتاب امروزه صورت پذیرد. به طور خاص پژوهش‌های آینده باید با بررسی دقیق‌تر و بکارگیری رویکردهای پژوهشی اصولی و جامع برای رفع نواقص کنونی انجام گیرد، از جمله مقایسه امکان‌سنجی با سایر تکنیک‌های برنامه‌ریزی مربوط به پایداری، توجه به استراتژی‌های گردشگری پایدار، درک نقش تجزیه و تحلیل امکان‌سنجی در دستیابی به موفقیت و برنامه‌ریزی یکپارچه و تسهیل همکاری بین بخشی.

لازم به ذکر است که این مطالعه دیدگاه ساکنان یک منطقه را در ارتباط با تأثیرات توسعه گردشگری بررسی کرده و تعمیم‌پذیری این یافته‌ها به سایر محیط‌ها و افراد مختلف دارای محدودیت است و صحیح نمی‌باشد؛ بنابراین برای آزمایش چارچوب پیشنهادی در محیط‌های مختلف و در سطوح مختلف توسعه، با توجه به نوع منابع گردشگری که یک منطقه دارد و میزان وابستگی اقتصادی ساکنان به گردشگری و ویژگی‌های اجتماعی - جمعیتی منطقه (به عنوان مثال جنسیت و قومیت) تحقیقات بیشتری لازم است. به عنوان یک نتیجه‌گیری کلی، یک مطالعه امکان‌سنجی باید نه تنها به عنوان یک راهنمایی مفید در فرایند برنامه‌ریزی، بلکه به عنوان یک منبع اطلاعات لازم و ضروری برای موفقیت توسعه گردشگری مورد توجه و استفاده قرار گیرد.

منابع

اسکونژاد، محمدمهدی. (۱۳۸۹). *ارزیابی اقتصادی پروژه‌های صنعتی*. چاپ چهارم. تهران: دانشگاه صنعتی امیرکبیر.

- ایمانی جاجرمی، حسین؛ محمدی، انور و صالحی، سعدیه. (۱۳۹۸). «ارزیابی تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی طرح اعتبارات بهسازی و نوسازی مسکن روستایی (روستای دهستان دولت آباد، شهرستان روانسر)». *برنامه‌ریزی توسعه کالبدی*، ۳۹-۵۵. (۴)۱.
- باباخانزاده، ادیس. (۱۳۹۲). «بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری بر منطقه اورامانات». *برنامه‌ریزی فضایی*، ۳(۳)، ۱۶۴-۱۴۵.
- دل افروز، نوگس و سلیمی‌نیا، احسان. (۱۳۹۶). «ارزیابی عوامل موثر بر نگرش جامعه میزبان به گردشگری و حمایت از توسعه آن». *مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری*، ۲(۳)، ۲۴۸-۲۵۵.
- سامیان، مسعود و بلالی، حمید. (۱۳۹۲). «بررسی اثرات اقتصادی _ اجتماعی گردشگری روستایی با استفاده از رویکرد سیستمی (مطالعه موردی: در روستای فرجین در همدان)». *مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۲(۴)، ۱۸۰-۱۵۹.
- سیدمطهری، مهدی. (۱۳۸۶). *ارزیابی طرح‌های تولیدی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌ها*. چاپ پنجم. تهران: چاپ و نشر بازرگانی.
- عناستانی، علی‌اکبر؛ زیاری، یوسف‌علی و عنابستانی، زهرا. (۱۳۹۲). «بررسی آثار شرکت گردشگری پدیده بر توسعه شهری در شاندیز». *مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۲(۵)، ۱۵۸-۱۸۲.
- فرجی، امین؛ نعمت‌پور، محمد و عشریه، امید. (۱۳۹۶). «تحلیل سیستمی اثرات مثبت و منفی توسعه گردشگری ایران با رویکرد آینده پژوهی». *نشریه مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۹(۵)، ۱۵۱-۱۸۹.
- کروبی، مهدی؛ احمدی، ساسان و رسولی، محمد. (۱۳۹۵). «ارزیابی اثرات اجتماعی- فرهنگی گردشگری بر جامعه میزبان (مطالعه موردی: شهر بانه)». *دو فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۸(۴)، ۲۱-۱.
- مجیدیان، داوود. (۱۳۸۲). *ارزیابی طرح‌های صنعتی*. چاپ هشتم. تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن و رضائیه آزادی، مریم. (۱۳۹۲). «ارزیابی اثرات اقتصاد گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفرجگاه بند ارومیه». *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۲(۴)، ۷۵-۹۱.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن و حیدری، زهرا. (۱۳۹۱). «متنوع‌سازی اقتصاد روستاهای ساحلی با تأکید بر گردشگری صیادی (مورد: روستاهای ساحلی شهرستان تنکابن)». *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی* T (۱)، ۱۹-۳۸.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن و کاتب ازگمی، زهرا. (۱۳۹۶). «پیامدهای اقتصادی توسعه فعالیت‌های گردشگری روستایی در شهرستان بندر انزلی (مورد: دهستان لیچارکی حسن‌رود)». *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۶(۲۱)، ۱-۱۶.
- ناصری، زهرا و فیض‌پور، محمدعلی. (۱۴۰۰). «ارائه رویکرد یکپارچه امکان‌سنجی در گردشگری». *چهارمین کنفرانس بین‌المللی سالانه تحولات نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری*، تهران، انجمن تعالی کسب‌وکار ایران.

- Abou-Zeid, A., Bushraa, A., & Ezzat, M. (2007). Overview of feasibility study procedures for public construction projects in Arab countries. *Engineering Sciences*, 18(1), 19-34.
- Ahmed, M. N., Mohammed, H. A., Aswed, G. K., & Alyhya, W. S. (2019). Investigating factors affecting feasibility study of construction projects in Iraq. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences (PEN)*, 7(3), 1209-1217.
- Aziri, B., & Nedelea, A. (2013). Business strategies in tourism. *Ecoforum Journal*, 2(1), 1-7.
- Becker, H. A. (2001). Social impact assessment. *European Journal of Operational Research*, 128(2), 311-321.
- Blake, A., Arbache, J. S., Sinclair, M. T., & Teles, V. (2008). Tourism and poverty relief. *Annals of Tourism Research*, 35(1), 107-126.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2000). *Tourism collaboration and partnerships: Politics, practice and sustainability*. Bristol: Channel View Publications.
- Brinckmann, J., Grichnik, D., & Kapsa, D. (2010). Should entrepreneurs plan or just storm the castle? A meta-analysis on contextual factors impacting the business planning–performance relationship in small firms. *Journal of Business Venturing*, 25(1), 24-40.
- Castrogiovanni, G. J. (1996). Pre-startup planning and the survival of new small businesses: Theoretical linkages. *Journal of Management*, 22(6), 801-822.
- Clarke, S., & Roome, N. (1999). Sustainable business: learning–action networks as organizational assets. *Business Strategy and the environment*, 8(5), 296-310.
- Cohen, E. (1987). Alternative tourism—A critique. *Tourism Recreation Research*, 12(2), 13-18.
- Costa, C. (2001). An emerging tourism planning paradigm? A comparative analysis between town and tourism planning. *International Journal of Tourism Research*, 3(6), 425-441.
- Cui, C., Liu, Y., Hope, A., & Wang, J. (2018). Review of studies on the public–private partnerships (PPP) for infrastructure projects. *International Journal of Project Management*, 36(5), 773-794.
- Durbarray, R. (2004). Tourism and economic growth: the case of Mauritius. *Tourism Economics*, 10(4), 389-401.
- Dwyer, L., Forsyth, P., Madden, J., & Spurr, R. (2000). Economic impacts of inbound tourism under different assumptions regarding the macroeconomy. *Current Issues in Tourism*, 3(4), 325-363.
- Gailly, B. (2011). *Developing innovative organizations: a roadmap to boost your innovation potential*. London: Palgrave Macmillan.
- Goel, A., Ganesh, L. S., & Kaur, A. (2020). Social sustainability considerations in construction project feasibility study: a stakeholder salience perspective. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 27(7), 1429–1459
- Hall, C. M. (1999). Rethinking collaboration and partnership: A public policy perspective. *Journal of sustainable tourism*, 7(3-4), 274-289.
- Hardy, A. L., & Beeton, R. J. (2001). Sustainable tourism or maintainable tourism: Managing resources for more than average outcomes. *Journal of Sustainable Tourism*, 9(3), 168-192.

- Heralova, R. S. (2017). Life cycle costing as an important contribution to feasibility studies in construction projects. *Procedia Engineering*, 196, 565-570.
- Jain, P. K. (1999). *Theory and problems in financial management*. New York City: McGraw-Hill Education.
- Juma, L. O., & Khademi-Vidra, A. (2019). Community-based tourism and sustainable development of rural regions in Kenya; Perceptions of the citizenry. *Sustainability*, 11(17), 4733.
- Khalil, S., Kakar, M. K., & Malik, A. (2007). Role of tourism in economic growth: Empirical evidence from Pakistan economy. *The Pakistan Development Review*, 46(4), 985-995.
- Lak, A., Gheitasi, M., & Timothy, D. J. (2020). Urban regeneration through heritage tourism: cultural policies and strategic management. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 18(4), 386-403.
- Lama, R. (2014). *Community-based tourism development (a case study of Sikkim)* (Doctoral dissertation, Kurukshetra University).
- Law, C. M. (1985). *Urban tourism: selected British case studies. Urban tourism project working paper 1*. United Kingdom: Department of Geography, University of Salford.
- LeBrasseur, R., Zanibbi, L., & Zinger, T. J. (2003). Growth momentum in the early stages of small business start-ups. *International Small Business Journal*, 21(3), 315-330.
- Liu, A., & Wall, G. (2006). Planning tourism employment: a developing country perspective. *Tourism Management*, 27(1), 159-170.
- Mukherjee, M., & Roy, S. (2017). Feasibility studies and important aspects of project management. *International Journal of Advanced Engineering and Management*, 2(4), 98-100.
- Murphy, K. E., & Simon, S. J. (2002). Intangible benefits valuation in ERP projects. *Information Systems Journal*, 12(4), 301-320.
- Murphy, P. E., & Murphy, A. E. (2004). *Strategic management for tourism communities*. Bristol: Channel View Publications.
- Nunkoo, R., Seetanah, B., & Agrawal, S. (2019). Innovations in sustainable tourism research. *Tourism Review*, 74(2), 129-137.
- Okon, E. E., & Morgan, M. O. (2018). The potency of feasibility analysis on business survival in Cross River State Southern Senatorial District, Nigeria. *Global Journal of Social Sciences*, 17, 69-76.
- Pullteap, S., & Kheovichai, K. (2019). Feasibility Analysis of Investment Cost for Medical Equipment Business via E-commerce System. 7th International Electrical Engineering Congress.
- Salazar, N. B. (2012). Community-based cultural tourism: issues, threats, and opportunities. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 9-22.
- Satria, A. D., & Soegoto, H. H. (2018). Feasibility Study of PT Fixall. Proceedings of the International Conference on Business, Economic, Social Science, and Humanities (ICOBEST 2018).

- Scarborough, N. M., & Zimmerer, T. W. (2012). *Effective small business management: An entrepreneurial approach, 10th ed.* New Jersey: Prentice Hall.
- Shane, S., & Delmar, F. (2004). Planning for the market: business planning before marketing and the continuation of organizing efforts. *Journal of Business Venturing, 19*(6), 767-785.
- Shen, L. Y., Tam, V. W., Tam, L., & Ji, Y. B. (2010). Project feasibility study: the key to successful implementation of sustainable and socially responsible construction management practice. *Journal of cleaner production, 18*(3), 254-259.
- Slee, B., Farr, H., & Snowdon, P. (1997). The economic impact of alternative types of rural tourism. *Journal of agricultural economics, 48*(1-3), 179-192.
- Smith, G. F. (2002). *Getting Started in a Recreation or Tourism Business*. United States: University of Tennessee, Institute of Agriculture.
- Sofiah, E., & Septiana, Y. (2017). Sistem Pendukung Keputusan Feasibility Study untuk Menilai Kelayakan Sebuah Bisnis. *Jurnal wawasan ilmiah, 8*(1), 1-7.
- Stabler, M. J., Papatheodorou, A., & Sinclair, M. T. (2010). The social context of tourism decision-making. *The Economics of Tourism (2nd ed.)*. Abingdon: Routledge.
- Suryadimal, Ganefri, Ambiyar, Jalinus, N., Rizal, F., & Darmayanti, Y. (2020). Identification of development of feasibility assessment for community-based water power plant. *Journal of Physics: Conference Series*. Canada.
- Syed Alwee, S. N. A., Salahuddin, N., Mohamed Sabli, N. A., Isnaini Janipha, N. A., & Maisham, M. (2019). The importance of information in the preparation of feasibility study for construction development. *Voice of Academia (VOA), 14*(1), 64-73.
- Tosun, C. (2000). Limits to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism Management, 21*(6), 613-633.
- Tsimplokoukou, K., Sfakianaki, E., & Metaxas, G. (2012). A feasibility study approach for underground railways-a case study: line 4 of Athens metro. *Global Journal of Engineering Education, 14*(1), 91-98.
- UNEP and UNWTO. (2005). Making Tourism More Sustainable- A Guide for Policy Makers. 11-12.
- Yuksel, F., Bramwell, B., & Yuksel, A. (1999). Stakeholder interviews and tourism planning at Pamukkale, Turkey. *Tourism Management, 20*(3), 351-360.
- Yun, S., & Caldas, C. H. (2009). Analyzing decision variables that influence preliminary feasibility studies using data mining techniques. *Construction Management and Economics, 27*(1), 73-87.

پیوست

جدول ۱. درآمد مورد انتظار احتمالی کافی شاپ در سال ۱۳۹۸

محصول	میزان تولید سالانه	قیمت تمام شده برای فروش	درآمد مورد انتظار
قهوه	۱۱۰۰	۵۰۰۰	۵۵۰۰۰۰۰
هات چاکلت	۱۲۰۰	۶۰۰۰	۷۲۰۰۰۰۰
فالوده	۱۱۰۰	۵۰۰۰	۵۵۰۰۰۰۰
آب هویج	۱۱۰۰	۴۰۰۰	۴۴۰۰۰۰۰
نسکافه	۱۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰
انواع کیک	۱۲۰۰	۳۰۰۰	۳۶۰۰۰۰۰
ذرت مکزیکی	۱۲۰۰	۴۰۰۰	۴۸۰۰۰۰۰
فالوده بستنی	۱۲۰۰	۶۰۰۰	۷۲۰۰۰۰۰
آب هویج بستنی	۱۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰
بستنی	۱۴۰۰	۴۰۰۰	۵۶۰۰۰۰۰
جمع			۵۵۸۰۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۲. درآمد- هزینه احتمالی کافی شاپ در سال‌های مورد بررسی

درآمد (تومان)	هزینه (تومان)	
۵۵۸۰۰۰۰۰	۴۷۳۹۰۰۰۰	سال اول، ۱۳۹۸
۶۱۳۸۰۰۰۰	۵۲۰۰۴۰۰۰	سال دوم، ۱۳۹۹
۶۶۹۰۴۰۰۰	۵۷۲۴۴۰۰۰	سال سوم، ۱۴۰۰
۷۳۶۰۰۰۰۰	۶۲۹۶۹۰۰۰	سال چهارم، ۱۴۰۱
۸۱۷۰۰۰۰۰	۶۹۲۶۶۰۰۰	سال پنجم، ۱۴۰۲

منبع: یافته‌های پژوهش